

บทที่ 9

ปัญหาการโอนระหว่างประเทศ

ในการค้าระหว่างประเทศ การโอนเงินจากประเทศหนึ่งไปอีกประเทศหนึ่งเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นเสมอ ประชาชนในประเทศยากจนอาจจะต้องการขอกู้เงินจากเงินออมของประชาชนในประเทศร่ำรวย ประเทศที่เจริญแล้วอาจให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (grants-in-aid) แก่ประเทศกำลังพัฒนา ประเทศแพ่งสงครามมีข้อผูกพันที่ต้องชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามแก่ประเทศชนะสงคราม ธุรกิจต่างประเทศอาจเข้าไปตั้งสาขาในประเทศอื่น สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างของการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทุนในรูปเงินตราต่างประเทศ ความสามารถที่จะเปลี่ยนเงินตราของต่างประเทศในตลาดเงินตราต่างประเทศได้ รวมทั้งเกี่ยวข้องกับการโอนทรัพยากรที่แท้จริงเช่นเดียวกับเงินตรา

ประเทศใดจะนำทุนเข้าประเทศด้วยวิธีใดก็ตาม เพราะต้องการสินค้าหรือบริการจากต่างประเทศมากกว่ามูลค่าสินค้าออก ประเทศจะส่งทุนออกนอกประเทศเมื่อสินค้าออกมากกว่าสินค้าเข้า ในกรณีที่ทั้งสองประเทศขอกู้เงินและประเทศให้เงินกู้ต้องได้รับผลกระทบกระเทือนต่อดุลการชำระเงินเมื่อให้เงินกู้หรือขอกู้เงิน ตัวอย่างเช่น ประเทศ ก. ขอกู้เงินจากประเทศ ข. ประชาชนในประเทศ ก. มีอำนาจซื้อเพิ่มขึ้นจากการโอนเงิน แต่ถ้าเงินที่กู้นี้เท่ากับส่วนเกินของสินค้าเข้าจะไม่มี การโอนที่แท้จริง (real transfer) ของสินค้าและบริการ และอำนาจซื้อที่เพิ่มจะมีผลต่อราคาสินค้าภายในประเทศในประเทศที่มีการจ้างงานเต็มที่ คือทำให้ราคาสินค้าภายในประเทศสูงขึ้น แต่ถ้าประเทศมีการว่างงานจะทำให้รายได้และผลผลิตเพิ่มขึ้น ขบวนการโอนความมั่งคั่งที่แท้จริงซึ่งเกิดในประเทศให้กู้เงินและประเทศขอกู้เงิน ทำให้เกิดปัญหาที่เรียกว่า ปัญหาการโอน (the transfer problem) ซึ่งมีประวัติเรื่องนี้ยาวในการค้าระหว่างประเทศ

1. ความหมายของการโอน

การเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศทำให้เกิดความต้องการโอนอำนาจซื้อจากผู้ให้กู้เงินไปให้ประเทศขอกู้เงินในช่วงเวลาปัจจุบัน ในที่สุดการแลกเปลี่ยนจะเสร็จสิ้นสมบูรณ์เมื่อผู้ขอกู้เงินคืนเงินต้นและอัตราดอกเบี้ยหรือเงินปันผลแก่ผู้ให้กู้เงิน โดยผ่านการโอนย้ายกลับ (reverse transfer)

เหตุผลที่ทำให้มีการโอนอำนาจซื้อหรือการโอนเงินจากประเทศหนึ่งไปอีกประเทศหนึ่งได้แก่

1.1 การขอกู้เงินโดยหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ในประเทศยากจน จากหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ในประเทศร่ำรวยกว่า

1.2 การชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามให้ประเทศชนะสงครามโดยประเทศแพ้สงคราม ตัวอย่างเช่น ประเทศฝรั่งเศสชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามในปี 1870 – 1871 หลังสงคราม Franco Prussian และเยอรมันชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามหลังสงครามโลกครั้งที่ 1

1.3 เงินให้เปล่า (grants) ที่ประเทศพัฒนาแล้วให้กับประเทศกำลังพัฒนา

1.4 การตกลงหนี้เก่า

1.5 การโอนเงินของผู้อพยพ

ในการพิจารณาปัญหาการโอน เราต้องแยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างการโอนที่แท้จริง (real transfer) และการโอนเงิน (financial transfer) การโอนที่แท้จริงหมายถึงการเคลื่อนย้ายสินค้าระหว่างประเทศต่าง ๆ ส่วนการโอนเงินหมายถึงการเคลื่อนย้ายสินทรัพย์ทางการเงินจากผู้โอนไปให้ผู้รับโอน และมีการเปลี่ยนเงินตราของผู้โอนเป็นเงินตราของผู้รับโอน โดยผ่านตลาดเงินตราต่างประเทศ โดยทั่วไปการโอนที่แท้จริงอาจจะเกิดขึ้นก่อนหรือเกิดขึ้นพร้อมกัน หรือเกิดตามหลังการโอนเงิน

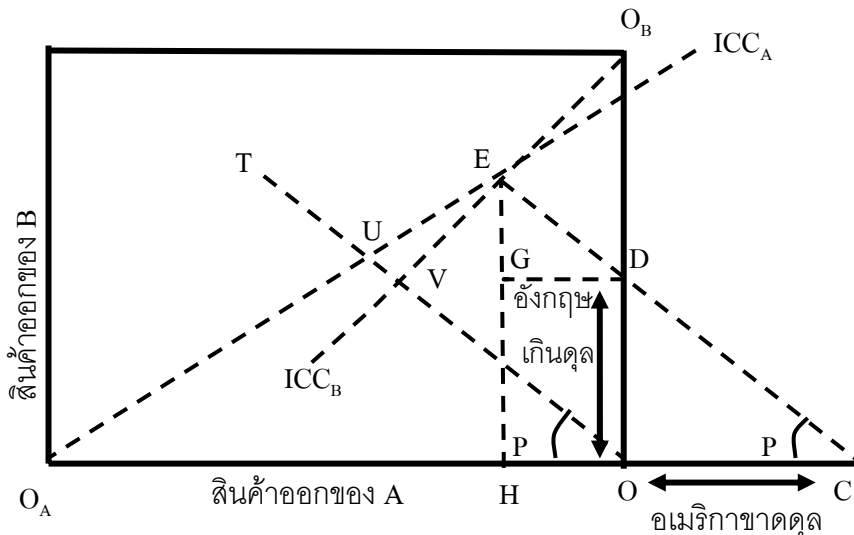
ปัญหาต่อไปคือผลของการโอนมีมากน้อยเท่าใด ตัวอย่างเช่น การโอนเงิน 1 ล้านดอลลาร์ จากประเทศอเมริกาไปประเทศอังกฤษ จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าจากประเทศอเมริกาไปประเทศอังกฤษมีมูลค่าเท่ากับ 1 ล้านดอลลาร์ แสดงว่าการโอนมีผลสมบูรณ์ เรียกว่า effected เมื่อมีการโอนเงินทำให้มีการโอนสินค้ามูลค่าน้อยกว่า (เช่นสินค้ามูลค่า 8 แสนดอลลาร์) แสดงว่าการโอนมีผลน้อย (undereffected) และเมื่อการโอนเงินทำให้มีการโอนสินค้ามูลค่ามากกว่า 1 ล้านดอลลาร์ แสดงว่าการโอนมีผลมากเกินไป (overeffected)

เมื่อการโอนมีผลสมบูรณ์ (effected) จะไม่มีปัญหาการโอนเกิดขึ้น เพราะจะไม่ทำให้เกิดปัญหาดุลการชำระเงิน (กระแสของเงินเท่ากับกระแสการค้าสินค้า) เมื่อการโอนมีผลน้อย (undereffected) หรือมีผลมาก (overeffected) จะมีปัญหาการโอนเกิดขึ้นเพราะทำให้เกิดความไม่สมดุลของดุลการชำระเงิน ซึ่งจะต้องแก้ไขต่อไป

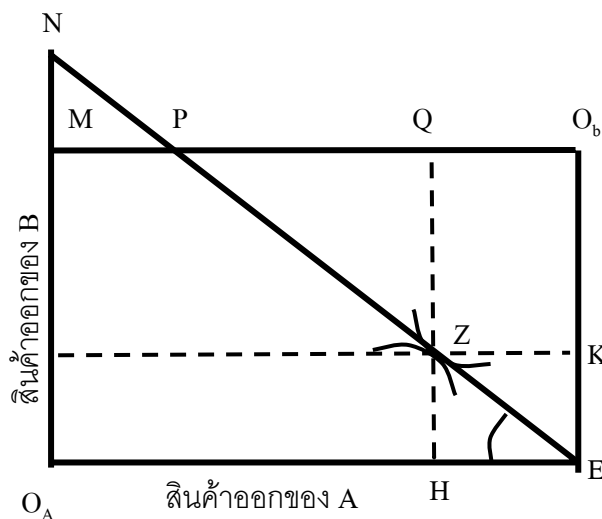
สำหรับการโอนที่แท้จริงมีผลสมบูรณ์ (effected) เมื่อประเทศโอนมีการส่งออกส่วนเกิน (export surplus) และประเทศผู้รับโอนมีการนำเข้าส่วนเกิน (import surplus) เท่ากับการโอน ดังนั้นการโอนที่แท้จริงอาจจะอยู่ในรูปของการเพิ่มการส่งออกหรือลดสินค้าเข้าโดยประเทศผู้โอนหรือทั้ง 2 ประเทศ

2. ปัญหาการโอนที่เกิดขึ้น¹

ปัญหาการโอน เป็นปัญหาตรงกันข้ามกับปัญหาดุลการชำระเงิน ดุลการชำระเงินไม่สมดุลจะเกี่ยวข้องกับการโอนที่แท้จริงจากประเทศที่มีดุลการชำระเงินเกินดุลไปสู่ประเทศที่มีดุลการชำระเงินขาดดุล การแก้ไขปัญหาความไม่สมดุลของดุลการชำระเงินอาจเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติหรือโดยนโยบายของรัฐบาล เราอาจจะมองปัญหาดุลการชำระเงินเป็นการสร้างการโอนที่แท้จริงจำนวนเท่ากันในทิศทางตรงข้าม นั่นคือจากประเทศขาดดุลไปประเทศเกินดุล หรือการโอนเงินจากประเทศเกินดุลไปประเทศขาดดุล ซึ่งสามารถอธิบายโดยใช้รูปที่ 1 และรูปที่ 2

รูปที่ 1 : แสดงความไม่สมดุลของดุลการชำระเงินและปัญหาการโอนที่แท้จริง

รูปที่ 2 : แสดงการกลับ (reversal) ของการโอนที่แท้จริง

จากรูปที่ 1 เส้น ICC_A และ ICC_B แสดงเส้นรายได้-การบริโภค (income-consumption curve) ของประเทศอเมริกาและอังกฤษตามลำดับ

อัตราการค้ำระหว่างประเทศคือ P ซึ่งแสดงด้วยเส้น OT ตามอัตราการค้ำ P ประเทศอเมริกาจะบริโภคสินค้าในสัดส่วนแสดงด้วยจุด U ประเทศอังกฤษจะบริโภคตามจุด V ถ้าประเทศอเมริกาเพิ่มการใช้จ่ายจนถึงจุด E และประเทศอังกฤษลดการใช้จ่ายลงจนถึงจุด E จุด E เป็นจุดดุลยภาพของตลาดสินค้า นั่นแสดงว่าประเทศอเมริกาส่งสินค้าออกจำนวน O_AH และส่งสินค้าเข้าจำนวน EH ตามอัตราการค้ำ P มูลค่าสินค้าออกจำนวน O_AH มีค่าเท่ากับ EG ประเทศอเมริกาจึงมีการสั่งเข้าเกิน (import surplus) เท่ากับ GH หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ประเทศอเมริกามีการขาดดุลของสินค้าออกจำนวน OC การขาดดุลจำนวน OC นี้เท่ากับส่วนแตกต่างระหว่างรายได้และรายจ่ายของประเทศอเมริกา (รายได้ของประเทศอเมริกาคือ O_AO และรายจ่ายคือ O_AE) ความแตกต่างนี้เกิดขึ้นได้เพราะมีการสั่งสินค้าเข้าส่วนเกิน ในทำนองเดียวกันประเทศอังกฤษมีดุลการชำระเงินเกินดุลเท่ากับส่วนเกินของรายได้มากกว่ารายจ่ายเท่ากับ GH การโอนที่แท้จริงจะเกิดขึ้นถ้าประเทศอังกฤษโอนสินค้าจำนวน OC ไปประเทศอเมริกา แต่อย่างไรก็ตาม การกระทำดังกล่าวมาแล้วมีปัญหาค่าความไม่สมดุลของดุลการชำระเงินเกิดขึ้น เพราะการโอนที่แท้จริงจากประเทศอังกฤษไปประเทศอเมริกาไม่ได้ตามด้วยการโอนเงิน

ปัญหาดุลการชำระเงินสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งดังนี้ (ก) โดยกลับการโอนที่แท้จริง (ข) โดยทำให้เกิดการโอนเงินจากประเทศเกินดุล (อังกฤษ) ไปสู่ประเทศขาดดุล (อเมริกา) การกลับการโอนที่แท้จริง คือการกำจัดการนำเข้าส่วนเกินของประเทศอเมริกา ซึ่งจะต้องใช้นโยบายร่วมระหว่างการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่าย (expenditure-adjusting policies) ในทั้ง 2 ประเทศและนโยบายเปลี่ยนแปลงแนวการใช้จ่าย (expenditure-switching policies) ซึ่งสามารถอธิบายด้วยรูปที่ 2 สำหรับการทำให้เกิดการโอนเงินนั้น จะเกี่ยวข้องกับเงินกู้ (หรือเงินให้เปล่า) จากประเทศอังกฤษไปประเทศอเมริกา ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยรูปที่ 1 โดยประเทศอเมริกาสามารถขออนุญาตขาดดุลได้และไม่ทำให้ทุนสำรองหมด

สำหรับรูปที่ 2 แสดงการกลับของการโอนที่แท้จริง ซึ่งกระทำได้โดยใช้นโยบายเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายเพื่อเคลื่อนเส้นการใช้จ่ายร่วมกันนโยบายเปลี่ยนแปลงแนวการใช้จ่ายจากรูปที่ 1 เมื่อประเทศอเมริกามีปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล ประเทศอเมริกาแก้ปัญหาการขาดดุลโดยใช้วิธีกลับการโอนที่แท้จริง นั่นคือ ประเทศอเมริกาและอังกฤษต้องกลับการใช้จ่ายโดยเปลี่ยนการใช้จ่ายโดยทำให้เส้น EC เป็น OT ขึ้นต่อไปประเทศอเมริกาและอังกฤษต้องใช้นโยบายเปลี่ยนแนวการใช้จ่ายจากการซื้อสินค้าออกของ B มาเป็นสินค้าออกของ A นั่นคือ การ

ลดค่าของเงินดอลลาร์เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจเข้าสู่จุดดุลยภาพทั่วไปที่จุด Z ในรูปที่ 2 จากรูปที่ 2 เส้น EN แสดงเส้นการใช้จ่ายของประเทศอเมริกาและอังกฤษ และจุด Z คือดุลยภาพทั่วไป

ในทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่ เราสามารถจะอธิบายปัญหาการโอนได้ทั้งเป็นปัญหาที่แท้จริง หรือปัญหาทางการเงิน ซึ่งสามารถใช้ทั้งทฤษฎีของคลาสสิก และ Keynes ทฤษฎีคลาสสิกมีข้อสมมติฐานว่าการทำงานของระบบเศรษฐกิจเพื่อให้รายได้เท่ากับรายจ่าย ณ ระดับการจ้างงานเต็มที่ในแต่ละประเทศ ทฤษฎีของ Keynes มีข้อสมมติฐานว่า ผลผลิตและรายได้ถูกกำหนดโดย effective demand เพราะระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศมีอุปทานของแรงงานสินค้าที่มีความยืดหยุ่นมาก ณ ระดับอัตราค่าจ้างและราคาคงที่ จากข้อสมมติฐานทั้งของ คลาสสิก และ Keynes ในการวิเคราะห์ปัญหาการโอนสามารถแยกวิเคราะห์ได้เป็น 2 ปัญหา ปัญหาแรกคือ ขบวนการที่ประเทศผู้โอนเงินเข้าประเทศและใช้จ่ายในประเทศผู้รับโอน จะมีผลต่ออุปสงค์สินค้าเข้าของแต่ละประเทศ (ระดับราคาไม่เปลี่ยนแปลง) เพียงพอที่จะทำให้เกิดการค้าเกินดุลและขาดดุล เพื่อให้มีผลต่อการโอนหรือไม่ หรือการโอนมีผลน้อยเกินไปหรือมากเกินไปอันเป็นผลมาจากขบวนการที่ใช้จ่ายเงินหรือไม่ ปัญหาที่สองคือ กลไกการปรับตัวจะมีผลทำให้เข้าสู่ดุลยภาพหรือไม่ ในแนวความคิดของคลาสสิก กลไกการปรับตัวคือการลดค่าของเงินที่ทำให้ effective demand เพิ่มหรือลด หรืออัตราการค้าเปลี่ยนแปลง

การอธิบายสมมติว่าในโลกนี้มีประเทศอยู่ 2 ประเทศ คือ ประเทศ A และประเทศ B ผลิตสินค้าออก A และสินค้าเข้า B ประเทศ A เป็นประเทศผู้โอน และประเทศ B เป็นผู้รับโอน

2.1 ปัญหาการโอนของพวกคลาสสิก

ตามข้อสมมติฐานของคลาสสิกที่ว่าระบบเศรษฐกิจจะมีการจ้างงานเต็มที่โดยอัตโนมัติ แสดงว่าการโอนต้องถูกเงินเข้าและมีค่าใช้จ่าย เพื่อลดการใช้จ่ายรวมของประเทศผู้โอน และเพิ่มการใช้จ่ายรวมของประเทศผู้รับโอนเท่ากับจำนวนที่โอน ซึ่งไม่มีผลของตัวทวีคูณการค้าของประเทศผู้โอนดีขึ้นโดยการลดการใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าเข้าและการเพิ่มอุปสงค์สินค้าออกโดยประเทศผู้รับโอน ดุลการค้าที่ดีขึ้นคิดเป็นอัตราส่วนของการโอน ซึ่งจะเท่ากับผลบวกของสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายของทั้ง 2 ประเทศกับสินค้าเข้า การโอนจะมีผลน้อยเกินไป (undereffected) หรือมีผลมากเกินไป (overeffected) และอัตราการค้าจะเปลี่ยนแปลงเป็นผลดีหรือผลไม่ดีแก่ประเทศผู้โอนขึ้นอยู่กับว่าผลบวกของสัดส่วนดังกล่าวน้อยกว่าหรือมากกว่าหนึ่ง กฎทั่วไปนี้จะอยู่ในรูปต่าง ๆ หลายแบบโดยอาศัยความจริงว่าสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายถ้าไม่ตกอยู่กับสินค้าเข้าก็ต้องตกแก่สินค้าออก รูปแบบหนึ่งก็คือการโอนจะมีผลน้อยเกินไปหรือมากเกินไปขึ้นอยู่กับว่าผลบวกของการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าออกมากกว่าหรือน้อยกว่าหนึ่ง อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายเกี่ยวข้องกับ

ความโน้มเอียงเพิ่มในการใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าออกหรือสินค้าเข้า ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่สมมติในการค้าระหว่างประเทศ สมมติมีอยู่ 3 เงื่อนไข คือ กรณีแรก การค้าเสรีและไม่มีค่าขนส่ง สัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายเท่ากับความโน้มเอียงเพิ่มของการใช้จ่าย เพราะค่าใช้จ่ายสินค้าเข้าจะเป็นรายรับของประเทศส่งออก หลักเกณฑ์ของการโอนคือ ผลบวกของความโน้มเอียงเพิ่มของการใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าออกมากกว่าหรือน้อยกว่าหนึ่ง กรณีที่สอง ไม่มีค่าขนส่งแต่มีภาษีศุลกากร สัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงรายจ่ายเกี่ยวกับสินค้าออกจะมากกว่าความโน้มเอียงเพิ่มของการใช้จ่ายสินค้าออก หลักเกณฑ์ของการโอนคือผลบวกของความโน้มเอียงเพิ่มในการใช้จ่ายสินค้าออกมากกว่าหรือน้อยกว่าค่า ๆ หนึ่ง (critical value) ซึ่งน้อยกว่าหนึ่ง กรณีที่สาม ไม่มีภาษีศุลกากรแต่มีค่าขนส่ง ถ้าสินค้าที่ถูกส่งออกเท่านั้นที่เสียค่าขนส่ง สัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายจะเท่ากับความโน้มเอียงเพิ่มของการใช้จ่าย เพราะรายจ่ายค่าสินค้าเข้าจะเท่ากับรายรับของประเทศส่งออก หลักเกณฑ์ของการโอนจะเหมือนกรณีแรก แต่ถ้าค่าขนส่งเก็บกับสินค้าออกทั้งหมด (รวมทั้งสินค้าออกที่บริโภคภายในประเทศ) สัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายสินค้าออกจะมากกว่าความโน้มเอียงเพิ่มของการใช้จ่ายสินค้าออก และหลักเกณฑ์ของการโอนเหมือนกรณีที่สอง

2.2 ปัญหาการโอนของ Keynes

ในการศึกษาปัญหาการโอนของ Keynes สมมติว่าผลผลิตในแต่ละประเทศมีความยืดหยุ่นมาก ณ ระดับราคาคงที่ ดังนั้น ผลผลิตรายได้และการจ้างงานถูกกำหนดโดยอุปสงค์รวม นอกจากนั้น สมมติว่าอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ปัญหาการโอนของ Keynes ต่างกับของคลาสสิก คือ ขบวนการจุนเจือและใช้จ่ายเงินที่โอนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายรวมในสองประเทศไม่เท่ากัน นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายที่เกิดจากการจุนเจือและการใช้จ่ายเงินที่โอนจะมีผลของตัวคูณต่อดุลการค้าของทั้ง 2 ประเทศ หลักเกณฑ์ของการโอนคือการโอนจะมีทั้งผลน้อยเกินไปและมากเกินไป

3. ผลของการโอน²

โดยทั่วไปผลของการโอนมี 2 ประการคือ ประการแรก เป็นผลขั้นต้น (primary burden) ทำให้มีการปรับการใช้จ่ายแต่ละประเทศ ประการที่สอง เป็นผลขั้นที่สอง (secondary burden) ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงราคาเปรียบเทียบ (นั่นคือ อัตราการค้าเลวลง) โดยราคาสินค้าออกลดลงเมื่อเทียบกับราคาสินค้าเข้า จากผลของการโอนดังกล่าวทำให้เกิดข้อถกเถียงระหว่าง Keynes และ Bertil Ohlin (สมัยใหม่) โดย Keynes เน้นว่าการโอนที่เกิดขึ้นจะทำให้อัตราการค้าระหว่างประเทศเลวลง ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของสินค้าหรือความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของ

ต่างประเทศ แต่สำหรับ Ohlin การโอนเกิดขึ้นได้เพราะการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (income effect) โดยไม่ทำให้อัตราการค่าเปลี่ยนแปลง ฉะนั้น ตามแนวความคิดของ Ohlin ปัญหาการโอนจะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงเพิ่มในการบริโภค (MPC)

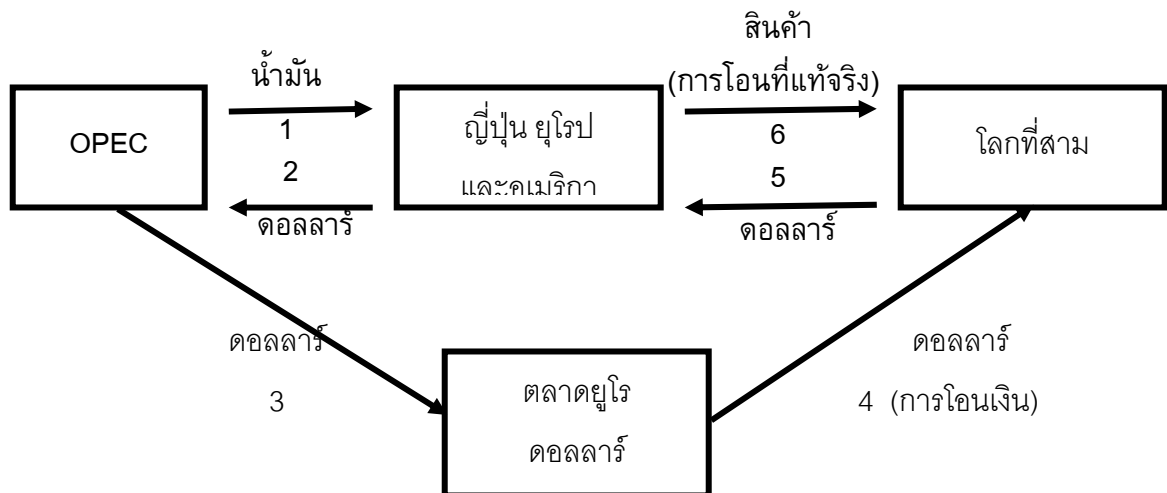
ตัวอย่างที่ Keynes และ Ohlin ถกเถียงกันคือหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เยอรมันต้องจ่ายค่าชดเชยปฏิกรรมสงครามภายใต้สัญญาแวร์ซายส์จำนวนมากไปยังประเทศคู่สงคราม เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส และอเมริกา Keynes กล่าวว่าถ้ามีการโอนเกิดขึ้น ผลของการโอนจะทำให้อัตราการค่าของเยอรมันลดลง เพื่อทำให้เกิดการส่งออกส่วนเกิน (export surplus) แต่ Keynes กลัวว่าการโอนจะไม่เกิดขึ้น เพราะถึงแม้ราคาสินค้าออกของเยอรมันลดลง (ผลจากอัตรการค่าลดลง) ก็จะไม่เกิดการส่งออกส่วนเกิน เพราะความต้องการสินค้าออกของเยอรมันโดยชาวต่างประเทศมีความยืดหยุ่นน้อย Ohlin มีความเห็นแย้งกับ Keynes คือ การโอนจะเกิดขึ้นได้โดยไม่จำเป็นที่อัตรการค่าต้องลดลง แต่มีการเปลี่ยนแปลงรายได้ของชาวต่างประเทศ ในกรณีนี้เมื่อเยอรมันชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามให้ประเทศคู่สงคราม ทำให้ประเทศคู่สงครามมีรายได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้สามารถซื้อสินค้าของเยอรมันมากขึ้น ผลคือ เยอรมันสามารถขายสินค้าออกได้มากขึ้นเกิด export surplus

ตัวอย่างที่สองของปัญหาการโอน คือ การหมุนเวียนของเงินดอลลาร์ที่ได้จากการขายน้ำมัน (หรือ recycling of petrodollars) ผลของราคาน้ำมันสูงขึ้นในทศวรรษ 1970 ทำให้มีเงินดอลลาร์จำนวนพันล้านโอนจากประเทศนำน้ำมันเข้าไปประเทศส่งน้ำมันออก เฉพาะปี 1974 ปีเดียวประเทศสมาชิก OPEC มีดุลการค้าเกินดุลประมาณ 60 พันล้านดอลลาร์ ประเทศส่งน้ำมันออกไม่สามารถเปลี่ยนเงินที่ได้รับจากน้ำมันเป็นสินค้าเข้าได้ เพราะระบบเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นขาดความสามารถที่จะดึงดูดทรัพยากรจำนวนมาก ประเทศเหล่านั้นจึงประสบปัญหาที่จะต้องจัดการกับเงินดอลลาร์จำนวนมากเหล่านั้น

ในขณะที่ประเทศส่งน้ำมันออกที่มีดุลการชำระเงินเกินดุลกำลังหาวิธีการจัดการเกินดุลประเทศอื่น ๆ ในโลกที่มีดุลการชำระเงินขาดดุลก็กำลังหาทางกำจัดขาดดุลซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศในโลกที่สาม การหมุนเวียนของเงินดอลลาร์ที่ได้จากการขายน้ำมันกลายเป็นปัญหาขึ้นมาเพราะไม่ได้มีความต้องการตรงกันระหว่างประเทศเกินดุลที่ต้องการกระจายกลับไปสู่ประเทศขาดดุล สำหรับประเทศ OPEC มีความต้องการสภาพคล่อง และต้องการลงทุนที่มีการเสี่ยงน้อย ส่วนประเทศโลกที่สามต้องการหาเงินมาจุนการขาดดุล โดยใช้สินทรัพย์ระยะยาวและมีการเสี่ยงมากทำให้จำเป็นต้องมีตัวกลางทางการเงินระหว่างประเทศ ดังนั้น ภาระของ recycling จึงตกกับสถาบันทางการเงินระหว่างประเทศ ผลที่ปรากฏคือ ตลาดยูโรดอลลาร์ได้ทำ recycling ส่วนมากเพราะประเทศ OPEC ได้ฝากเงินไว้ในตลาดยูโรดอลลาร์ ระหว่างปี 1976 –

1982 ประเทศ OPEC ได้ฝากเงินไว้ในธนาคารอเมริกาและยุโรปมากกว่า 750 พันล้านดอลลาร์ และธนาคารเหล่านั้นได้ใช้เงินฝากเหล่านี้ให้ประเทศโลกที่สามกู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในลาตินอเมริกา

การหมุนเวียนของเงินดอลลาร์จะปรากฏตามรูปที่ 3 ประเทศ OPEC ส่งน้ำมันไปประเทศญี่ปุ่น ยุโรป และอเมริกา (ตามลูกศรที่ 1) เพื่อแลกกับเงินดอลลาร์ (ตามลูกศรที่ 2) ซึ่งประเทศ OPEC นำเงินจำนวนนั้นไปฝากไว้ในตลาดยุโรปดอลลาร์ (ตามลูกศรที่ 3) ตลาดยุโรปดอลลาร์จะให้ประเทศโลกที่สามกู้เงินดอลลาร์จำนวนนั้น (ตามลูกศรที่ 4) โลกที่สามจะใช้เงินกู้เพื่อจ่ายสินค้าเข้าที่สั่งมาจากประเทศญี่ปุ่น ยุโรป และอเมริกา (ตามลูกศรที่ 5) ซึ่งจะมีสินค้าส่งมาจากประเทศญี่ปุ่น ยุโรป และอเมริกา (ตามลูกศรที่ 6) เรียกว่าการโอนที่แท้จริง (real transfer) ช่วงระยะเวลาหนึ่งวงจรนี้จะปิดลงและทุกคนก็สบายใจ แต่อย่างไรก็ตาม การหมุนเวียนของเงินดอลลาร์ที่ได้จากการขายน้ำมันก็ทำให้เกิดวิกฤตการณ์หนึ่งของโลกในระหว่างทศวรรษ 1980 จนถึงปัจจุบันนี้

รูปที่ 3 : แสดงการหมุนเวียนของเงินดอลลาร์ที่ได้จากการขายน้ำมัน (recycling petrodollars)

4. ทฤษฎีการโอน³

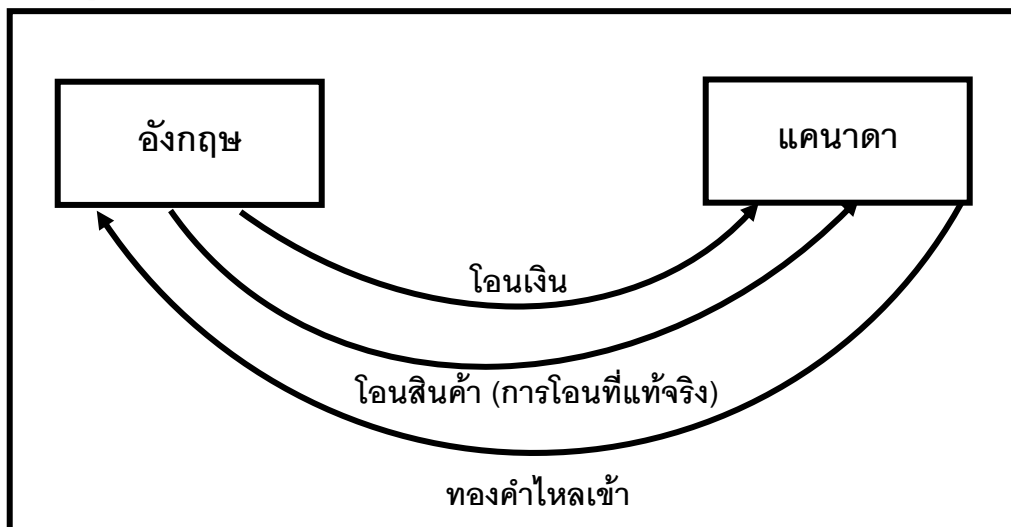
ในการพิจารณาการโอนเงินทุนระหว่างประเทศ จะแยกศึกษาออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีคลาสสิก และทฤษฎีสัมัยใหม่ (modern theory)

4.1 ทฤษฎีคลาสสิก จะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนและระดับราคาสินค้า ซึ่งจะมีผลกระทบต่อบัญชีเดินสะพัด การศึกษาจะแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ การโอนเงินภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำ และการโอนเงินภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเสรี

4.1.1 การโอนเงินภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำ การอธิบายสมมติว่ามี 2 ประเทศคือ ประเทศอังกฤษเป็นประเทศให้กู้เงิน ประเทศแคนาดาเป็นประเทศขอกู้ยืมเงินเมื่อประเทศแคนาดากู้เงินจากประเทศอังกฤษ เงินที่กู้จากตลาดทุนในลอนดอนจะถูกแลกเปลี่ยนเป็นเงินดอลลาร์แคนาดาในตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การขายเงินปอนด์ จะทำให้อุปทานของเงินปอนด์เพิ่มขึ้น อัตราแลกเปลี่ยนจะลดลงซึ่งเลยจุดทองคำไหลออกจากอังกฤษไปแคนาดา อัตราดอกเบี้ยในอังกฤษสูงขึ้น (ปริมาณเงินลดลงเพราะปริมาณเงินเท่ากับปริมาณทองคำ) การสูญเสียทองคำจะทำให้ราคาสินค้าในอังกฤษลดลงตามทฤษฎีปริมาณเงิน ในทางตรงข้าม ราคาสินค้าในแคนาดาจะสูงขึ้นขณะที่ทองคำไหลเข้าประเทศและอัตราดอกเบี้ยลดลง การเปลี่ยนแปลงในระดับราคาในทั้ง 2 ประเทศ ทำให้อังกฤษส่งสินค้าออกมากเกินไป ประเทศแคนาดาส่งสินค้าเข้ามากเกินไปทำให้ดุลการค้าขาดดุล การโอนที่แท้จริงจะเกิดขึ้นโดยการเปลี่ยนแปลงดุลการค้านี้

การโอนที่แท้จริงเกิดขึ้น ทำให้ขบวนการปรับตัวจะเปลี่ยนในทางตรงกันข้ามโดยประเทศอังกฤษที่มีการส่งออกมากเกินไป (เกินดุล) ทำให้ทองคำไหลเข้าประเทศ ประเทศแคนาดาส่งสินค้าเข้ามากเกินไป ทำให้ทองคำไหลออกจากประเทศ จะเห็นว่าการเคลื่อนย้ายทุนจะถูกเคลื่อนย้ายตรงกันข้ามกับครั้งแรก ในที่นี้จะไม่สนใจการจ่ายคืนเงินกู้ที่จะเกิดขึ้นต่อจากขบวนการนี้ และเราไม่สนใจประสิทธิภาพของเงินทุนในประเทศแคนาดาซึ่งมีผลต่าง ๆ ต่อระดับราคาในแคนาดาตลอดขบวนการโอนอัตราการค่าของประเทศให้กู้ (อังกฤษ) เสียเปรียบ ส่วนประเทศขอกู้เงินจะมีอัตราการค่าได้เปรียบ

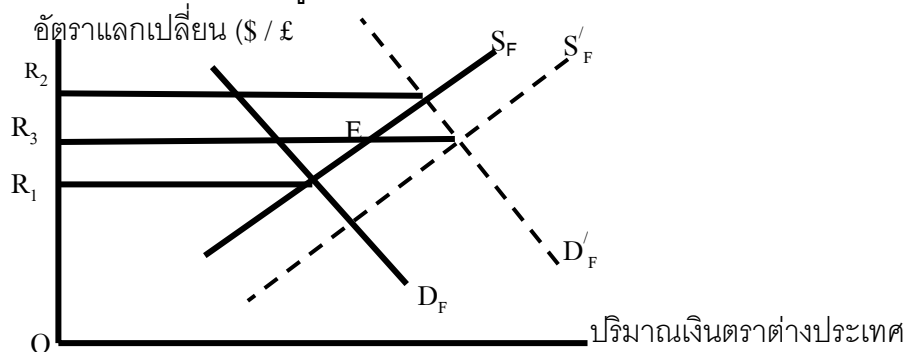
ข้อวิจารณ์เกี่ยวกับทฤษฎีการโอนของคลาสสิก ภายใต้มาตรฐานทองคำมีดังนี้

ก) ตามรูปแบบของคลาสสิก สมมติว่าความโน้มเอียงเพิ่มในการสั่งสินค้าเข้า (M.P.M.) ของประเทศขอกู้เท่ากับความโน้มเอียงเพิ่มในการใช้เงินกู้ของประเทศขอกู้ ข้อสมมติฐานดังกล่าวไม่จำเป็น เพราะเมื่อประเทศแคนาดาใช้เงินกู้ไปบางส่วนในประเทศ อุปสงค์ของสินค้าแคนาดาจะเพิ่มขึ้น ทำให้ราคาสินค้าภายในประเทศสูงขึ้นและจะทำให้เปลี่ยนความต้องการไปสู่สินค้าเข้า สินค้าเข้าในประเทศแคนาดาเกินไป แต่ถ้าประเทศแคนาดาใช้เงินกู้บางส่วนในอังกฤษทันที ส่วนของเงินกู้ที่ถูกใช้ก็จะไม่มีการโอนเงิน และการโอนที่แท้จริงจะเกิดขึ้นทันที

ข) ขบวนการโอนเงินของคลาสสิกขึ้นอยู่กับกรยอมรับทฤษฎีปริมาณเงินและข้อสมมติฐานการจ้างงานเต็มที่ ในระบบเศรษฐกิจที่มีการว่างงาน ปริมาณเงินไม่ได้เป็นตัวกำหนดราคาสินค้า เพราะเงินที่เพิ่มขึ้นอาจถูกถือไว้เฉย ๆ (hoarding) แต่ถ้าไม่ถือเงินไว้เฉย ๆ โดยนำไปใช้จ่ายทันที จะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ไม่ใช่ระดับราคาเพิ่มขึ้น

ค) ตามทฤษฎีการปรับดุลการชำระเงินของคลาสสิก สมมติว่าผลบวกของอุปสงค์และอุปทานมากกว่าหนึ่ง

4.1.2 การโอนเงินภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเสรี การโอนเงินกู้จากประเทศอังกฤษไปประเทศแคนาดา จะทำให้เงินปอนด์เสื่อมค่าลง (depreciate) ทำให้ราคาสินค้าออกของอังกฤษในรูปเงินดอลลาร์แคนาดาถูกลง ในขณะที่ราคาสินค้าของแคนาดาในรูปเงินปอนด์แพงขึ้น ผลกระทบของการไหลออกของเงินทุนที่มีต่ออัตราแลกเปลี่ยนจะมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับขนาดของการโอน ถ้าอุปสงค์ของสินค้ามีความยืดหยุ่นมาก อังกฤษจะส่งสินค้าออกได้มากขึ้น และซื้อสินค้าเข้าจากแคนาดาน้อยลง ในที่สุดอังกฤษจะมีดุลการค้าเกินดุล และมีการโอนที่แท้จริงเกิดขึ้นเมื่อเงินกู้ทั้งหมดของแคนาดาถูกโอนไปหมด และขบวนการโอนที่แท้จริงสิ้นสุดลง อัตราแลกเปลี่ยนจะกลับไปสู่ระดับเดิมคือค่าของเงินปอนด์จะแข็งค่าเพิ่มขึ้น (appreciate) ซึ่งสามารถอธิบายได้โดยใช้รูปที่ 4

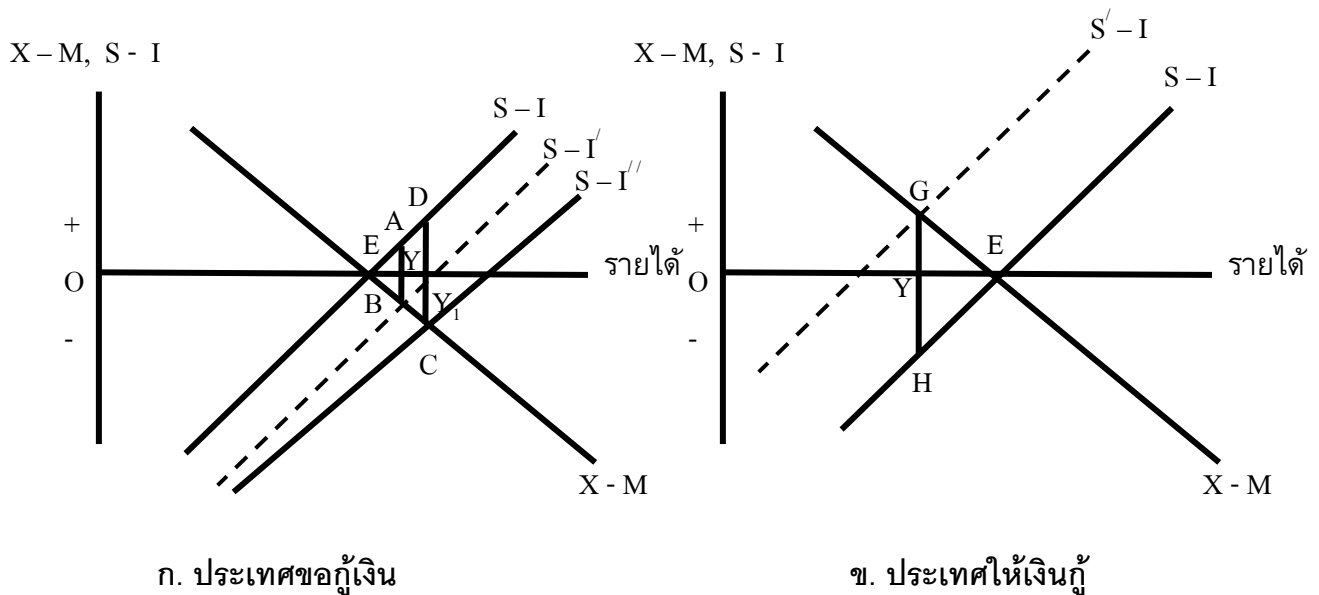

รูปที่ 4 : แสดงการโอนตามทฤษฎีของคลาสสิกภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเสรี

จากรูปเส้น D_F และ S_F แทนอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ

อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพคือ R_1 ถ้ามีการไหลออกของเงินทุนเพิ่มขึ้น (อุปสงค์เงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น) เส้น D_F จะเคลื่อนเป็น D'_F อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพใหม่คือ R_2 แสดงว่าเงินตราภายในประเทศเสื่อมค่าลง ทำให้ชาวต่างประเทศเห็นว่าราคาสินค้าออกถูกลง การส่งออกจะเพิ่มขึ้น ทำให้เงินทุนไหลเข้าประเทศ เส้น S_F จะเคลื่อนเป็น S'_F ดุลยภาพใหม่คือ R_3 ซึ่ง D'_F ตัดกับ S'_F แสดงว่าค่าเงินตราภายในประเทศเพิ่มขึ้น

4.2 ทฤษฎีสถิตยใหม่ เป็นการวิเคราะห์ขบวนการโอนเงินในรูปของรายได้ ถ้ามีการโอนเงินจากประเทศ A ไปสู่ประเทศ B การโอนที่แท้จริง (โอนสินค้า) จะเกิดขึ้นเมื่อรายได้ประชาชาติของประเทศ B เพิ่มขึ้น และรายได้ประชาชาติของประเทศ A ลดลงซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดุลการค้า การวิเคราะห์ที่ง่ายที่สุดคือ สมมติให้มีการลงทุนในประเทศ B เพิ่มขึ้นเท่ากับจำนวนเงินขอกู้จากประเทศ A และเงินออมในประเทศ A เพิ่มขึ้นเท่ากับจำนวนเงินที่ให้กู้ ถ้าใช้รูปที่ 5 จะเห็นความสัมพันธ์ระหว่างดุลการชำระเงินภาวะการลงทุนและการออมในประเทศตามเงื่อนไข

รูปที่ 5 : แสดงทฤษฎีการโอนสมัยใหม่

จากรูปที่ 5 ก. แสดงสถานการณ์ประเทศขอกู้เงิน เส้น $X - M$ ตัดกับ $S - I$ ที่จุด E ซึ่งเป็นระดับรายได้ดุลยภาพและดุลการชำระเงินสมดุล เมื่อประเทศขอกู้เงินได้เพิ่มการลงทุนในระดับคงที่ และไม่มีผลสะท้อนจากต่างประเทศ เส้น $S - I$ จะเคลื่อนลงมาทางขวามือเป็น $S - I'$ โดยที่การลงทุนเพิ่มขึ้นจากระดับเดิมเท่ากับจำนวนเงินขอกู้คือ $A B$ รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น

จาก E เป็น Y ดุลการชำระเงินขาดดุลเท่ากับ YB การขาดดุลจำนวน AY นี้คือเงินออมที่เพิ่มขึ้น เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น เมื่อดุลการชำระเงินขาดดุล แสดงว่าการโอนที่แท้จริงน้อยกว่าการลงทุนเพิ่มทั้งหมด หรือการลงทุนที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดจะถูกโอนไม่หมด ถ้าจะให้มีการโอนเงินลงทุนที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดก็ต้องไม่มีการออม หรือมีการลงทุนเพิ่มขึ้นโดยผ่านตัวเร่ง (accelerator) ซึ่งเส้น $S - I''$ เป็นเส้นแสดงการลงทุนเพิ่มโดยผ่านตัวเร่ง และเส้น $S - I'$ จะไม่ขนานกับเส้น $S - I$ เส้น $S - I''$ ตัดกับเส้น $X - M$ ที่ C ทำให้รายได้เพิ่มขึ้นเป็น Y_1 และดุลการชำระเงินขาดดุลกับ Y_1C ซึ่งเท่ากับจำนวนเงินขอกู้คือ AB

ในรูปที่ 5 ข. แสดงสถานการณ์ในประเทศให้กู้เงิน ดุลยภาพของรายได้อยู่ที่ E ซึ่งเส้น $X - M$ ตัดกับ $S - I$ เมื่อประเทศปล่อยเงินกู้ให้ต่างประเทศ เส้น $S - I$ จะเคลื่อนขึ้นไปเป็นเส้น $S_1 - I$ เพราะมีการออมภายในประเทศเพิ่มขึ้น เส้น $S_1 - I$ ตัดกับ $X - M$ ณ ระดับรายได้ Y รายได้ประชาชาติลดลง EY ดุลการชำระเงินเกินดุลเท่ากับ GY ซึ่งน้อยกว่าเงินที่ให้กู้จำนวน YH เพราะเงินที่ให้กู้คือ GH ซึ่งเท่ากับ AB

5. สรุป

ขบวนการโอนความมั่งคั่งที่แท้จริงในประเทศให้กู้เงินและประเทศขอกู้เงินทำให้เกิดปัญหาการโอนระหว่างประเทศ ในการพิจารณาปัญหาการโอน จะต้องแยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างการโอนที่แท้จริง (real transfer) และการโอนเงิน (financial transfer) การโอนที่แท้จริงหมายถึงการเคลื่อนย้ายสินค้าระหว่างประเทศ ส่วนการโอนเงิน หมายถึงการเคลื่อนย้ายสินทรัพย์ทางการเงินจากผู้โอนไปให้ผู้รับโอน ปัญหาต่อไปของการโอนคือขนาดของผลของการโอนจะมีมากน้อยเท่าใด การโอนจะมีผลสมบูรณ์ (effected) เมื่อการโอนเงินทำให้มีการโอนสินค้ามูลค่าเท่ากัน ถ้าการโอนเงินทำให้มีการโอนสินค้ามูลค่าน้อยกว่า เรียกว่า การโอนมีผลน้อย (undereffected) แต่ถ้าการโอนเงินทำให้มีการโอนสินค้ามูลค่ามากกว่า แสดงว่าการโอนมีผลมากเกินไป (overeffected) การโอนมีผลสมบูรณ์ จะไม่มีปัญหาดุลการชำระเงิน แต่การโอนที่มีผลน้อยและการโอนมีผลมากเกินไป จะมีปัญหาการโอนเกิดขึ้น เพราะดุลการชำระเงินจะไม่สมดุล ทำให้ต้องใช้นโยบายเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายและนโยบายเปลี่ยนแปลงแนวการใช้จ่าย

ในทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่ เราสามารถอธิบายปัญหาการโอนโดยใช้ทฤษฎีของคลาสสิก และ Keynes ในการอธิบายปัญหาการโอนของพวกคลาสสิกจะใช้ข้อสมมติฐานว่าระบบเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่ ดุลการค้าของประเทศผู้โอนดีขึ้นถ้ามีการลดการใช้จ่ายสินค้าเข้าและประเทศผู้รับโอนมีการเพิ่มอุปสงค์สินค้า ผลบวกของสัดส่วนการใช้จ่ายเปลี่ยนแปลงมากกว่าหรือน้อยกว่าหนึ่ง จะทำให้การโอนมีผลน้อยเกินไปหรือมากเกินไป สมมติ

ระบบเศรษฐกิจมีการค้าเสรีและไม่มีค่าขนส่ง สัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายเท่ากับความ
โน้มเอียงเพิ่มของการใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าออก กรณีที่สองระบบเศรษฐกิจไม่มีค่าขนส่งแต่มีภาษี
ศุลกากร สัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าออกจะมากกว่าความโน้มเอียงเพิ่ม
หลักเกณฑ์ของการโอนคือผลบวกของความโน้มเอียงเพิ่มในการใช้จ่ายมากกว่าหรือน้อยกว่า
Critical value ซึ่งมีค่าน้อยกว่าหนึ่ง กรณีที่สาม ไม่มีภาษีศุลกากรแต่มีค่าขนส่ง สัดส่วนของการ
เปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายจะเท่ากับหรือมากกว่าความโน้มเอียงเพิ่มของการใช้จ่าย ขึ้นอยู่กับว่าค่า
ขนส่งเก็บกับ exports หรือ exportable (สินค้าออกและสินค้าออกที่บริโภคภายในประเทศ)
ปัญหาการโอนของ Keynes สมมติว่ารายได้ และการจ้างงานถูกกำหนดโดยอุปสงค์รวม ปัญหา
การโอนของ Keynes ต่างจากของคลาสสิก คือ ขบวนการจุนเจือและการใช้จ่ายเงินที่โอนของ
Keynes ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายรวมในสองประเทศไม่เท่ากัน และมีผลของตัวคูณ
ต่อดุลการค้าของทั้ง 2 ประเทศ กลไกการปรับตัวตามแนวความคิดของคลาสสิก คือภาวะเงินฝืด
และเงินเฟ้อ แต่ตามแนวความคิดของ Keynes คือการลดค่าของเงิน

ทฤษฎีเกี่ยวกับการโอนมี 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีคลาสสิก และทฤษฎีสัมัยใหม่ ทฤษฎี
คลาสสิกจะเกี่ยวข้องกับระดับราคาสินค้า ซึ่งมีผลกระทบต่อบัญชีเดินสะพัด การศึกษาจะแบ่ง
ออกเป็นกรณีการโอนเงินภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำและการโอนเงินภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนเสรี
การโอนเงินภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำ จะทำให้เกิดการโอนที่แท้จริง และจะมีการโอนเงิน
ตามมาส่วนภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนเสรี การโอนเงินจะทำให้เงินตราของประเทศผู้โอนเงินเสื่อม
ค่าลงและจะมีการโอนที่แท้จริงเกิดขึ้น หลังจากนั้นค่าของเงินตราของประเทศผู้โอนเงินจะเพิ่มขึ้น
สำหรับทฤษฎีสัมัยใหม่เป็นการวิเคราะห์ขบวนการโอนเงินในรูปของรายได้ประชาชาติ การโอนที่
แท้จริงจะเกิดขึ้นเมื่อรายได้ประชาชาติของประเทศผู้รับโอนเพิ่มขึ้น และประเทศผู้โอนลดลง
ทำให้ดุลการค้าเปลี่ยนแปลง

เชิงอรรถ

---

1. Miltiades, Chacholiades, **International Economics**, op. it., pp. 392 – 393.
2. Ibid., pp. 393 – 394.
3. เกษร จันทระภูติรัตน์, เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยดุลการชำระเงิน. op. cit., pp. 74 – 79.